

Interview met Mariëtte Hamer

Laten we niet meer wegkijken, bagatelliseren en onze mond houden, maar opstaan, uitspreken en agenderen

Hoe kunnen we als samenleving seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag voorkomen? Mariëtte Hamer gaat daar als regeringscommissaris oplossingen voor zoeken.

Sanne Schreurs legde haar, kort na haar aantreden, via e-mail een aantal vragen voor, die goed passen bij het thema van dit nummer. Volgend jaar heeft Hamer hopelijk meer antwoorden, en spreekt *Tijdschrift Conflicthantering* haar nog eens, uitgebreider.

DOOR SANNE SCHREURS FOTO MANON VAN DER ZWAAL

Per 1 april 2022 aanvaardde Mariëtte Hamer de functie regeringscommissaris seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld. Zij staat voor de opdracht om de komende drie jaren als onafhankelijk regeringscommissaris het boegbeeld te zijn voor de aanpak van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het moet tot een blijvende cultuurverandering komen. Deel van deze opdracht is het organiseren en aanjagen van een maatschappelijk gesprek in alle domeinen van de samenleving. Directe aanleiding voor haar benoeming was de uitzending van *Boos over The Voice of Holland*. Die had een sneeuwbaaleffect en leidde tot een stroom van onthullingen over ongewenst gedrag.

U heeft de opdracht voor uzelf in stukjes geknipt: het ene deel gaat over regelgeving, het andere deel over cultuurverandering, zo konden we lezen in een interview in de Volkskrant.¹

Mag ik u eerst iets vragen over dat eerste deel? Een werkgever is wettelijk verplicht beleid te voeren rondom psychosociale arbeidsbelasting, waaronder ongewenst gedrag. Welke mogelijkheden ziet u voor verdere regelgeving?

Daarvoor is het nu eigenlijk nog te vroeg om iets te zeggen. We zien natuurlijk het wetsvoorstel

seksuele misdrijven en het initiatiefwetsvoorstel om vertrouwenspersonen verplicht te stellen in bedrijven. Dat vind ik goede ontwikkelingen. Verder kijken we heel breed naar wat nodig is. Als dat wet- en regelgeving is, zal ik dat zeker adviseren, maar er zijn vaak ook heel veel andere mogelijkheden. Zo kun je bijvoorbeeld denken aan een kader waaraan integriteitsonderzoek moet voldoen, maar ook het beter uitvoeren of handhaven van bestaande wet- en regelgeving.

Uw definitie van grensoverschrijdend gedrag is: dat je de grens overgaat en iets doet wat de ander niet wil. Wat bepaalt wat de grens is? Is het alleen het subjectieve 'wat de ander niet wil'? Hoe zit het met de kenbaarheid van die grens voor de ander, of met de redelijkheid daarvan? Is er een iets objectievere scheidslijn te bedenken? Of refereert het ook aan een soort maatschappelijke consensus over wat kan en wat niet?

Er is een objectieve grens: de wet. Maar allerlei dingen die niet strafbaar zijn worden wel als onprettig of ongewenst ervaren. Een algemene regel lijkt me bijvoorbeeld dat er geen fysiek contact of aanraking is als de ander dat niet wil. En dat je elkaar niet kleineert met seksueel getinte opmerkingen. Daar moeten we oog voor

Sanne Schreurs
is redactielid van dit tijdschrift.

hebben. Ik kan niet een regeringscommissaris zijn die voor alles met een stopbord in de hand bepaalt wat mag en niet mag. Dat moeten mensen ook voor zichzelf en met elkaar bepalen. Niet altijd per situatie, het kan ook algemener: hoe willen we met elkaar omgaan binnen deze theaterproductie of op onze afdeling? Hoe zien wij de omgang tussen leerling en docent binnen onze scholenkoepel? Daar kan maatschappelijke consensus over ontstaan door erover te praten.

Het definiëren van ongewenst gedrag en regelgeving kan als neveneffect hebben dat het verstarrend werkt op het spontaan en authentiek omgaan met elkaar. Hoe blijven zuiverheid en authenticiteit van intenties van spontane gebaren intact?

Dat moeten we met elkaar gaan verkennen. Het is denk ik normaal dat het nu eerst even strenger wordt en daarna weer wat losser. Het is mij er ook niet om te doen dat straks iedereen totaal verlamd denkt: ik mag nooit meer aardig zijn. Maar bijvoorbeeld wel: als ik een collega op de arm aanraak, denk ik dan ook na over of die ander dat wil? Of vraag ik het eerst? Als ik zie dat een collega steeds aan een andere collega zit, zeg ik er dan wat van? Actief consent vragen mag ook best meer onderdeel worden van onze omgangsvormen. Het is de beste manier om twijfel weg te nemen. Bovendien vind ik zeggen 'ik weet niet meer wat ik mag hoor' ook een soort afleidingsmanoeuvre. Volgens mij weten mensen vaak heel goed wat wel en niet kan. En bij twijfel: niet doen.

Veel signalen van grensoverschrijdend gedrag worden onderzocht door integriteitsonderzoekers. Hoe bewaak je de evenwichtigheid en eerlijkheid van zo'n onderzoek?

Dat is iets waar we beter naar moeten gaan kijken. Ik kan me voorstellen dat er kaders moeten komen voor goed onderzoek. Je wil met zo'n onderzoek recht doen aan de gevoelens van de melder en aan de ervaring van de beschuldigde. Maar het is ook vaak een middel voor de werkgever om te kijken of er consequenties moeten zijn. Dat zijn veel verschillende belangen.

Daarnaast zien we nu veel rumoer ontstaan rondom de balans tussen de privacy van de betrokkenen en de behoefte aan openbaarheid. Ik heb de oplossing nog niet gevonden, maar daar ga ik zeker naar op zoek.

Onderzoek, beleid en klachtenprocedures voorzien niet (altijd) in de mogelijkheid van een dialoog tussen de melder/klager en beschuldigde. Een dialoog – met instemming – kan mogelijk zinvol zijn en inzicht verschaffen in hoe gedrag is ervaren. Hoe kijkt u daartegenaan?

Hier zijn we ons in aan het verliezen. Sommige ervaringsdeskundigen geven aan dat dit eigenlijk het belangrijkste is. Maar dat geldt niet voor iedereen. Op welke manier je hier het beste ruimte voor kunt maken, daar gaan we de komende tijd verdiepingssessies over organiseren.

Mediation is bij uitstek een middel voor dialoog, ook over grensoverschrijdend gedrag, maar kernwaarde daarvan is vertrouwelijkheid. Het middel zou kunnen worden aangevend om een kwestie 'in de doofpot' te stoppen. Wat zou u mediators vanuit uw functie willen meegeven?

Ga heel goed na wat in de situatie passend is. Als met instemming van beide partijen – wat wel echt gecheckt moet

worden – mediation kan helpen, dan is dat prima. Maar altijd alleen maar om de goede reden, namelijk dat het helend werkt. Geen doofpotten.

Hoe kijkt u aan tegen de zorg van een werkgever voor een veilige werkplek voor de beschuldigde?

Dat is inderdaad een belangrijk punt. Een zorgvuldig onderzoek moet ervoor zorgen dat er ook recht wordt gedaan aan de beschuldigde, maar daar is nu niet altijd voldoende aandacht voor. Dat zou kunnen in een vorm van begeleiding van de beschuldigde.

Amy Edmondson schrijft in haar boek *The fearless organization* dat psychologische veiligheid een voorwaarde is voor het effectief gebruik van regels en protocollen. Wanneer is een organisatie psychologisch veilig?

In een veilige werkomgeving kun je je uitspreken, ongeacht wie je bent en ongeacht over wie het gaat of tegen wie je het hebt. Er zijn vertrouwenspersonen die onafhankelijk zijn, die opgeleid en goed vindbaar zijn en leidinggevenden agenderen het onderwerp actief.

Wat moeten jongeren weten en leren zodat het grensoverschrijdende gedrag in de toekomst minder wordt? Welke groeperingen verdienen extra aandacht?

We weten uit wetenschappelijk onderzoek best veel over wat werkt bij seksuele en relationele vorming in het onderwijs. Idealiter krijgen alle kinderen dat van jongs af aan in een doorlopende leerlijn door goed geschoolde docenten met wetenschappelijk bewezen effectieve lesmethodes. Daarin gaat het niet alleen over biologie, maar ook over gelijkwaardigheid, plezier en wensen en grenzen. Maar zo ver is het nog niet. Studenten verdienen meer aandacht, in mijn ogen. Zij zitten in een periode waarin ze grenzen verkennen. Niet alleen op het gebied van seks en relaties, maar ook met drank en drugs. Dat kan hele vervelende ervaringen opleveren. Tegelijkertijd zie ik bij jonge mensen een verhoogd bewustzijn van de nood tot verandering. Onlangs heb ik een manifest in ontvangst genomen van een jongerengroep die wil dat consent vragen onderdeel wordt van seksuele en relationele vorming. Dat vind ik wel hoopvol.

Stel, het is 1 april 2025, waar hoopt u dat de samenleving dan staat voor wat betreft dit onderwerp?

Ik hoop dat er een gesprek is begonnen dat niet meer stopt. Dat het normaler wordt om je uit te spreken wanneer je iets ziet wat niet oké is. Dat we niet meer weggijken, bagatelliseren en onze mond houden, maar opstaan, uitspreken en agenderen. En dat we op een respectvolle wijze over seksualiteit kunnen praten. En natuurlijk dat we seksueel grensoverschrijdend gedrag terugdringen en er niet meer elke dag een nieuw voorbeeld in de krant komt. Maar ik realiseer me dat drie jaar heel kort is voor zo'n grote cultuurverandering. ■

NOOT

1. Marieke de Ruiter & Anneke Stoffelen, 'Mariëtte Hamer over grensoverschrijdend gedrag: 'Ik wil dat we ons allemaal afvragen: wanneer zat jij erbij en heb je niks gedaan?', *de Volkskrant* 22 april 2022.